

ELEMZÉS AZ MDF-RŐL

Tótumfórum

„Puha” politikai szervezetként értékeli Lengyel László politológus a Magyar Demokrata Fórumot (MDF), vagyis tömegerejével igen, markáns programmal viszont nem rendelkező laza csoportosulásként. A szerző pártokról készülő elemző sorozatának MDF-ről szóló részében úgy látja: a szervezetnek, ha kormányképes akar lenni, programpárttá kell válnia. Az itt erősen rövidítve közölt tanulmány teljes terjedelmében a HVG Rt. kiadásában megjelenő 2000 című havilap októberi számában olvasható.

A Magyar Demokrata Fórum a késő-Kádár-kor gyermeke. Ellentétben a történeti pártokkal — a kereszténydemokratákkal, szociáldemokratákkal, kisdemokratákkal —, amelyek a 40-es évek koalíciós időszakában vagy 1956-ban keresik önazonosságukat. Ellentétben a szabad-demokratákkal is, akiknek vonatkoztatási pontja a 70-es évek demokratikus ellenzéke, amely a közép-Kádár-korszak konszolidált világával ellentétben. Az MDF a válság szülötte... Az MDF-et kezdeményező írói csoport a 60-as évek közepétől — változó létszámmal és változó hangerővel — azért bírta a konszolidált Kádár-rendszert, mert az országon belül a gazdasági és szociális javulás mellé nem adott és nem engedett adni erkölcsi értékeket, lerombolta a hagyományos közösségeket (ezek inkább látszat-, mint valószínű közösségek voltak), útját állta a nemzeti sorskérdések — az öngyilkosság, az alkoholizmus, a csökkenő népességszám stb. — nyilvános megvitatásának, az országon kívül pedig nem vállalt állami felelősséget a határon túli magyarok sorsáért...

Az 1985-ös monori találkozó megkongatta a Kádár-kor halálharangját. De már e találkozáson látszott — minden igyekezet ellenére —, hogy a csoportok közötti repedések mélyebb ellentéteket jeleznek, és hogy a hagyományos sérelmi politika aligha lesz alkalmas programok kialakítására. A népi csoport 1986-ban — belpolitikai és gazdasági program híján — ingadozott a programképes, de hatalomra csélytelen demokratikus ellenzék és az egyre harcosabb, ugyancsak programadó, hatalomközelibb reformkommunisták, liberális szocialisták között.

1987 az erjedés éve. Az írók már érzik, hogy a mozdulatlanok látszó vidék ébred álmából, s nyújtózik; de program nélkül bizonytalanok, hogy mivel is álljanak e vidék elébe. Ezért 1987 elejétől folyamatosan tárgyalnak a demokratikus ellenzékkel, az 1956-osokkal, a reformközgazdászokkal egy második, közös programot adó Monori előkészítésén, és kapcsolatot tartanak az MSZMP alakuló reformszárnyával.

1987 júniusa határpont. Kádár János megrendül, Grósz Károly érkezik miniszterelnökként, és Pozsgay Imre 1986 novemberétől tartó veszélyeztetett hely-

zete javul, mind a régi kádáristák, mind Grósz csapata kénytelen számolni vele. Ugyanakkor a Beszélő-csoport a tárgyalások alatt, előzetes értesítés nélkül kiad egy kész programot — a „Társadalmi szerződés”-t —, amely okot és ürügyet ad a monori tárgyalások megszakítására a népi csoport részéről. A monori tárgyalások megszakadását szeptember elejéig titkolni lehet, ekkor még valamennyi csoport képviselői aláírják a parlamentti képviselőknek szóló nyílt levelet.

Mivel a Szabad Kezdeményezések Hálózata — a demokratikus ellenzék, a reformközgazdászok, a zöldek, az 56-osok — és a Fidesz csak 1988 tavaszutójára tudtak létrejönni, az MSZMP reformereinek pedig nem akadt fóruma, ezért 1987 októberétől 1988 júniusáig a Demokrata Fórum szinte minden kritikát maga mellé állított. A dugig telt Jurta Színház, akár korábban Lakitelek, a szabadság mámorító érzetét adta az alkukba, a mikroelnyomásokba és megaláztatásokba kényszerült városi és kisvárosi értelmiségnek. És ebben a fél évben először tapasztalhatta meg egy alulról jövő mozgalom az erejét. Első ízben történt — ami azóta szinte mindennaposá vált —, hogy az MSZMP és a kormány egy fontos kérdésben visszavonult: 1988 januárjában Szűrös Mátyás kijelentette, hogy Magyarország a jövőben fel fog lépni a határon kívüli magyarok sérelmeinek ügyében.

Az MSZMP-nek ez a fordulata igazolni látszott az MDF politikáját: külső nyomással rá kell venni a hatalmat állami felelősségének gyakorlására. És az MSZMP még mártírokat is szállított, amikor kizárta azon értelmiségi tagjait — áprilisban —, akik kapcsolatban álltak az MDF-fel. De ebbe a felfelé ívelő szakaszba tartozik, hogy a tavaszi miskolci és kiskunmajsai fórumokkal az MDF megvetette a lábát vidéken, s az egyetlen valóban országos mozgalommá vált. Az MSZMP-fordulat koronája az 1988. júniusi Erdély-tüntetés hatalmas MDF-sikere. Ha 1988 nyarán a Demokrata Fórum képes lett volna egy elfogadható színvonalú politikai és gazdasági program kidolgoztatására, és azt előterjesztik ősszel a második Lakiteleken, akkor az MDF az MSZMP mellett

az egyetlen kormányzóképes politikai erővé vált volna.

De az MDF vezetése adós maradt a programmal. Az MDF kezdeményező nem látták világosan a Kádár-rendszer válságának okait. Azt valamennyi ellenzéki és féellenzéki erőnek be kell értenie, hogy a rendszer önmagát morzsolta fel, és nem az ellenzék kemény csapásaitól hullott darabjaira. De miért éppen most következett be az összeomlás? Az nem lehet magyarázat, hogy a negyven évig erkölcsstelenül és diktatórikusan működő mechanizmus egyszerre nem bírja tovább. Az MDF mindmáig adós a válaszával: mitől bírta eddig a Kádár-rendszer, és miért vált jelentősebb tömegmozgalom hatása nélkül bukkot rezsimmé?

Az 1989-es országos gyűlés megmutatta, hogy a vezetés hagyományos értékeivel, az elit értelmiségi kezdeményezőkkel a tagság — óvatosan morogva, de — elégedetlen. Az elnökség új tagjai fokról fokra a laza és bizonytalan, személyes mozgalmat egy szervezettebb keresztényszociális néppárt irányába lökik. Az Ellenzéki Kerekasztalban és az MSZMP-vel folyó tárgyalásokon az MDF továbbra is hátránnyal indul, mert nem rendelkezik az SZDSZ-hez és az MSZMP-hez képest kellő számú szakértővel. Ezt a hátrányt a tömegével ellensúlyozza, és azzal, hogy a vidéki városok döntő többségében az egyetlen MSZMP-vel szemben álló erő.

A Demokrata Fórum teljesen szakított az első Lakiteleken még udvariasan meghallgatott demokratikus szocialista vagy reformkommunista elvekkel, de bizonytalanul tagadja az SZDSZ liberális programját is. Ez utóbbitól a harmadik út ki nem fejtett elképzeléseivel különbözteti meg magát. Az MDF pillanatnyilag beszorult a városi és kisvárosi alsó-közép színvonalon élő értelmiség körébe. Nem tudta elérni azt a szakértő hivatalnok elitet és a vállalkozó középosztályt, amelyek egy komolyan vehető keresztényszociális programmal meghódíthatók. Persze ahhoz, hogy ilyen program legyen, ebből az elitből kellene szakértő csapat, viszont azok éppen a program hiánya miatt nem csatlakoznak. Az MDF-nek meg kellene szereznie a falvak felső rétegének szavazatait, de ehhez megint csak tulajdonosi és önkormányzati elképzelés kell. Az MDF protestáns jellege valamelyest oldódott ugyan, de mégis hátrányt jelent egy katolikus többségű országban, különösen, ha magára talál egy katolikus párt.

Az MDF-et és az országot fenyeget a veszély, hogy ez a mozgalom túlnyeri magát, a választók az MDF-fel bűntetik az MSZMP-t, miközben nemcsak a kormányzóképes élgarnitúrája hiányzik, de az azt támogató szakértői csapat is. Hiányzik a program, hiány van a szakértőkből. Az MDF stratégiája számol is ezzel. Fő cselekvési, kitörési